

une fracció. Ses ventas a l' ull son sempre per preu alçat: hi guanya qui mellor calcula es pès.

Es porquim se ven a tant s' arroba de 26 lliuras sencillas o terças, i tenint quatre arrobas es quintá, equival aquest a 41'600 kg.

En bestiar de cabestra se conssidera vici redhibitori es que sigui barrerer, es dir, que tengui art i manya de treure ses barreras de sa escassa o d' altre modo obrirlas, perque a les hòres no hi ha sembrat segur. He vistas cosas sorprenents demunt aquest punt.

Cuant se tracta de bestias vellas se vènan an els barateros *per cap any*, lo cual vol dir que no hi quèp reclamació, tengui els que sian se bestia venuda.

Existeix se creencia supersticiosa de que cuant un quelapat ha mamat vaca, aquell mugaró no dóna llét mai més. Une vaca amb aquesta tara nengu le voldria a ca-seua. Inutil ha sigut fins are se prèdica de que els quelapats son tant llétxos com bons amichs d' els agricultors.

Altre creencia, sens base de realitat jurídica, es que un precari se converteix en servitut de pas per es fet de deixari passar un mort, reminiscencia de lo que a Catalunya 'n diuen *cami de sagraments, cami de vius i de morts*. (*)

Y altre creencia, pòt esser també supersticiosa: que se bestia demunt se que s' ha fraginat un mort torna poruga des d' aquell día. Això fa que pera tal feina se çerqui es matxo més vell de se possessió o d' es contorn.

Es tipich en se servitut de pas que si es pasatje no es per cami tancat, sino per dins tancas, se barata cada any, segons es sementer, de manera que no 's passi mai per es sembrat.

Pera acabar aquest segon punt d' es Qüestionari, diré qualque cosa referent a cooperació i mutualitat, de quinas ventatjes tant refractari se mostra es pajes menorqui, segons ja he anunciat.

(*) Pella y Forgas—Tratado de las relaciones y servidumbres entre las fincas.—pg. 113.

Per lley d' Economia, es preu en totes ses cosas d' es comerç el fan venedor i comprador, tenguts en compte es cost de producció, s' oferta i se demanda, lo *stock*, etc. Aquí no succeix això: es preu amb agricultura el fa es comprador, i no exager.

Per paga, els intents d' emancipació han sigut fatals fins are. Recort, entre altres, une remesa de bestiar bovi a Barcelona per alguns productors en cooperació. Demunt es paper quedava un gros marge de benefici. Dons, ses mermas imprevistas (els nòlits i drets varen esser lo de menos) se beguéran es benefici i part d' es preu en plaça d' es bestiar exportat. (*)

Altre cas més dolorós. Fa uns cuants anys, pera mellorar s' elaboració de formatje i suprimir els intermediaris, se fundá une importante societat, amb miras també cooperativas. Prést aná de rotebatuda i se perdé en pòch temps, no sols es capital d' els socios, sí que además se suma que hi afegiran els majors interessats pera apuntalar.

Igualment s' ha intentat es seguro de bestiar contra malalties i accidents. Se fundáran a le vegada dues associacions mutuas en competencia (a qui agafa més pajesos, no pera perjudicarlos—le veritat sia dita—sino per gelosía política). Venguéren anys de fam, per terrible régimen de sequia, i jo no 'n he sentit parlar més d' aqueixas associacions que tal volta essent une sola hauría resistit es còp. (**)

Tals fracassos que a primera vista semblan futeças, mos enderrereixan de molts d' anys dins s' anima pajesa. Avuy es pajes qui dona menjar a ses seuas bestias diu que s' estime més perdre totsol, si 'n perilla qualqune, que exposarse a haver de pagar s' abandono d' els altres.

No se cregui, por lo dit, que es pajes menorquí sigui in-

(*) Tracta se Cámara Agrícola d' establir relacions demunt aquest punt amb s' Asociación General de Ganaderos del Reino.

(**) En es tantas vegadas citat Congrès Agrícola va donar une magistral conferencia demunt es tema «Seguros agrícolas» don Joseph M. Valls, Director de s' Escola Superior d' Agricultura de Barcelona.

ssociable. Tot lo contrari. Ses ileys de se veçindat son pera ell sagradas. Hi ha que veure com corren tots quant tenen avis de que une vaca o altre bestia grossa es caiguda malament. Fins vèl-lan per torn setmanas sençeras se somera de fòra casa quant esperan mulat.

Se materia prima no es dolénta: lo dolént es aquest ambient de pasivitat, casi d'abulia, que mos roèga i domina a tots, especialment a ses classes que deurian esser directoras, efecte, pòt esser, d'es clima. Es menorquí fòra de Menorca es un bon professional en son ofici: prova els mils d'oriundos d'aquesta illa, conceptuats des de fa molts anys com els mel·lors *jardiniers* de l'Argelía.

S'educació i s'emulació poden fer molt pera se mellora agro-pecuaria. Concursos regionals de bestiar, com n'ha celebrats dos en pochs anys se Cámara Agrícola, i s'ensenyança pràctica que donaria a se joventut pajesa une Estació pecuaria, ja demanada an es Govern—encare que sens resultat fins are—per se Federació Catalana-Balear, i recentment per els Ajuntaments de s'Illa, podrian contribuir en gran manera a treuramos d'aquesta miseria intelectual, tant ruinosa.

Ses féstas típicas, per ultim, son també, bén duitas, un factor de mellora. No s'hauria de perdre se costum de passetjar es poble per Çinquagèma, adornats de flors, els bous més grossos i grassos d'es terme, destinats en tal dia an es matedero. I tampoch s'haurian de deixar ses corregudas, en es Cós que té tota població d'aquesta illa, de ruchs, ases, matxos, potros i cavalls, i se tradicional colcada, ahont es lluèixan els cavalls pares, raça forta i rostida, com se jovenea qui els manetja i aximpleix.

C) Drets i obligacions de ses parts

Seguint s'ordre adoptat, començaré aquesta part tractant de ses a mitjes. A més de lo que digui, aniran amb mon informe exemplars de contracte que, sens haver perduda oportunitat,

tunitat, siguin pròu vells pera mostrar s' antiquitat de se costum.

Entòst que quant es pajes entra a se possessió hi ha ses motas, se pòt dir que 's senyor no té durant es contracte cap més obligació legal, ni per es mateix contracte ni per se costum, fora d' es cas excepcional de que, pera esser molt magres ses terras, s' hagi compromès a ajudar an es pajes amb une cantitat anual en doblers o en blat de s' anyada.

Emperò, si no hi ha obligacions legals, grosses son ses socials amb que 's senyor deu haver de cumplir, ab profit propi, a le vegada que de se riquesa pública.

Circunscrivint-me an es bestiar, prenc ses següents paraulas d' es tema desarroïllat an es Congrès Agrícola de que abans som parlat:

«Si deficientes son los cultivos, lo son en mayor escala los cuidados que se prestan al ganado: a pesar de que el progreso se inició cuando, medio siglo atrás, empezó a generalizarse el cultivo de la zulla, aun no hemos podido ni por selección ni por cruzamiento (uno y otro sistema se ha intentado) tener una raza vacuna que reúna las condiciones apetecibles. I en cuanto al ganado lanar ¡vergüenza da el decirlo! es el paria del agro menorquin».

Es senyor cuidadós de lo seu i de lo d' els altres, ja sab bé quant li pertòca. Res hi pert, salvant es pajes, si pren s' iniciativa i dóna s' exemple. Per això, encare que no tant depréssa com voldriam, veim que cada dia se dóna més importancia a se compra de féms (que, per costum, paga es senyor (*) i tragina i escampa es pajes) com veim també, amb satisfacció, que 's compra menjar pera es boví, pagantlo a mitjes senyor i pajes, a fi de que ses bestias no perdin en els llarchs mesos de poca pastura lo que guanyáran se primavera.

Drets i obligacions, com en tot contracte, son reciprochs. Per això bastará que diguem quinas son ses obligacions d' es pajes pera coneixer els drets d' es senyor.

(*) Dels abonos quimichs es pajes en paga un terç i fins una mitat, segons pacte.

En primis, com diuen els terretanos pare-mestres, s' ha de constituir se bestreta, ahont n' hi ha de pactada, conssistent amb un nombre de centas lliuras menorquinas que rebé es senyor de son primer amitjer, cuant se va pactar, i goça sens pagar interés, i a cada traspás de se parceria s' entrant entrega en metalich an es sortint. Respon se bestreta de ses motas i de mals i carrechs que causi es pajes.

Aquest s' obliga, segons queda dit, a conduir se finca a us de bon conrador, amb detalls, que no interessan, referents a ses reas que ha de donar (goretar, binar, terçar), sembra de tot es sementer, prohibició de restoblar sensa permis, xercollar a son temps, espedregar, etc.; i en cuant pertany més de pròp an es bestiar, casi no se 'n résa d' els cuidados que necessita, essent aixis que se trèta d' es bestiar i formatje creix de cada dia i es lo més profitós pera es pajes. Hi ha molts de contractes que sols diuen, demunt aquest punt, que 's pajes deurá amollar es brau amb ses vacas des de le Candelera i es merdá amb ses bènas des de Sant Isidro.

Es recomenat que se fitçi es nombre de missatjes que deu haver de tenir es pajes pera cada une de ses temporadas de s' any. Abans no 's fitçaua, perque els braços eran baratos: avuy es pajes els econòmiça més de lo convenient. Com ses aradas modernas, ses segadoras i altres enginys son cars i de poca aplicació a moltas de ses nostras terras, es problema a resoldre es serio, si se vol seguir amb se tradicional aparceria. Aconsell demunt aquesta materia s' adopció de se costum francesa en es *métayage*: ses einas rudimentarias son, com solen esser aqui, a carrech d' es pajes; ses aradas modernas, segadoras, batedoras, talladoras de ferratjes, prensadoras de palla, etc., convé les compri es senyor, conforme alguns ho estan fent.

També aconsell an els senyors que construesquin femers a le moderna, pera obligar es pajes a que no 's dessubeèsquin els féms recuillits i se tenguin amb major higiene els boérs i estables.

Segueixen dins es contracte prevencions referents a conservar ses parets, encadenats i siquias (a carrech d' es pajes, méntas s' adóp de s' enderrossai no passi d' es jornal d' un braçer o de certa extensió equivalent); xermar els abatçers i altres plantas danynas; llevar ses malas hérbas; trajinar a ca 's senyor, o a poble, els fruits pertenyents; dur an es senyor per féstas determinadas lo senyalat en capons, gallinas, pollastres o òus d' es corral de se madòna; posar a disposició d' es senyor i d' els seus ses bestias necessarias quant passin temporada de camp a se possessió; conduir amb ses bestias i carros d' es lloch els materials pera tota construcció; no tallar ni rebassar arbres ni més llenya que se necessaria pera son consum, etc., etc.

D' altre part, es senyor autorixa es pajes pera pendre de munt-major els caps de llana (per lo regular bènas de mal profit) que necessiti pera alimentació de sa familia i els segadors méntas dura se séga, i també de munt-major un porquèt per San Miquel, un bè per Nadal i un altre per Pascua. Ademés, es senyor, per contracte o ja per costum, paga mitat o part de certs cultius, com manjancar faves i favèt, cavar horts i figuerals de moro, etc., i també de certs gastos, com son es veterinari, o mariscal, i es ferrrer, o ferrador, qui solen estar conductats o escarats per un tant cada any a casi tots els termes de s' Illa. I en quant a se contribució de colonía no hi ha costum fitça, essent lo més general que 's pagui per es pajes sol o a mitjes amb es senyor. Es deume que se retenia es senyor demunt es blat, pera pago de contribucions, ha desaparegut de se costum i casi d' es contracte.

Se diu que 's pajes menorqui no estima els arbres joves ni ses plantas que no donen fruit de totduna. ¿Com es vol que s' ho estimi no sabent qui n' haurá els productes? Els propietaris qui ho comprenen posen dins contracte s' abono an es pajes d' un tant pera cada figuera o altre arbre fruiter que crii, o pera cada centenar o milenar de trebols que planti; però això, tant laudatori, no ha passat encare a costum i s' ha de

pactar perque es pajes, a sa sortida, sigui indemnificat de se mellora feta a ca-d' altri.

Acaba es contracte parlant de se sortida. Se costum general, conforme queda dit, es que 's senyor desdiguí es pajes o aquest desdiguí se possessió per se festa de Tots Sants i tengui lloch se sortida per le Mare de Deu d' Agost. Es masse temps que senyor i pajes, ja romputs, han de conviure dins un contracte de confiança, sobre tot si se desavenencia ocorreix pòch després de Tots Sants. S' hi ha volgut posar remei pactant que se desdita es farie per San Juan; però això te també els seus inconvenients, entre altres, que 's pajes entrant s' ha de conformar amb es conrat d' es sortint, pagantli se mitat de se feina, a judici de peritos. Dich se mitat, perque de se feina que fa es pajes s' entén que n' hi ha mitat pera ell i mitat pera es senyor.

Dins molts de contractes apareix prohibit es pajes de vendre bestiar s' any de sa sortida, sens exprés consentiment d' es senyor, i també se generaliza se costum de posar-hi que tot es bestiar d' extramota quedarà an es lloch, percebent es pajes sortint se seua mitat amb doblers.

Aquestas i altres travas, innecessarias en temps antich, demostren que va passant a s' historia lo de patriarcal que tenia es contracte d' a mitjes, pera ferne un sucedaneo o substitutiu de s' arrendament. Es dolént pera se finca despullarle de part d' es bestiar; però es antisocial que 's pajes, a sa sortida, s' hagi de despedir pera sempre d' animals que ell ha criat i s' estima.

S' avís de desdita es dóna encare de simple paraula per une i altre part, tractanse de sortidas ordinarias, o sia, per es temps prefitçat. Però hi ha contractes ahont, preveént que 's pajes l' infringesqui, s' estableix que en tal cas se sortida será fòra temps, per rescisió. I això qualque vegada ha donat lloch a discutir si en aquest contracte l' hi es o no aplicable es procediment des desahuci.

Des de se publicació d' es Codich cívil espanyol no' n som

defugits mai d'aplicarlo a tota materia contractual, fins a desconèixer costums pròu arreladas. Per això, devant s' article 1.579 tombá en descredit s' opinió de que podia esser desahuciat s' amitjer, i s' afirmá se contraria de que 's fracta d' un socio i an es socio no s' el desahucia.

Baix s' aspecte social-economich, es punt de serias dificultats decidir lo que convé sia ley, com se 'n féren carrech els jurisconsults qui varen discutir aquest tema l' any 1904 a s' Academia de Jurisprudencia i Llegislació de Barcelona.

Es dret de propietat d' es senyor mereix amparo; però també en mereix es dret de propietat d' es pajes qui du a se finca tot cuant posseeix i se seua feina, més valiosa que 's capital, en aquest sigle que 's diu de se glorificació d' es treball. Pensis que té aspecte de leoní tot peu de desigualtat entre socios, i socios son, volguem o no volguem, senyor i pajes, hi hagi o no hi hagi escriptura pública, perque son atorgament, en realitat, no es necessari, atès que 's senyor no aporta se finca, sino sa explotació, en tant que si es contracte se fés de ma de notari i 's dugués an es Registre de se propietat, podem tenir per ben segur que no 's ferie inscripció d' arrendament, perque no ho es, ni d' aportació d' immoble o de dret reial a favor d' une entitat nova o persona social que 's digués *aparceria*.

Se adaptació d' aquest contracte an els mòtl-los legals vigents, substantius i adjectius, no es obra lleugéra, certament, segons ho confessen els autors francesos, italians i espanyols qui han tractat se materia, i com ho demostran oficialment a ca-nostra se habilidosa jurisprudencia d' es Tribunal Supremo i es projecte de ley de 14 Juny de 1905. Des d' els temps de Roma es çerca nom a se criatura, i aquesta es ja vella: diguinli quasi societat com els romans, arrendament com ho féu es Codich sardo, societat amb es Codich d' Austria, o contracte innominat com altres preténen, desitjem bon acèrt an els qui comandan, perque se tracta d' une institució que bén duita pòt esser de gran profit a s' agricultura i especialment a se ra-

maderia. Quant es legislador no sap que fer, sembla de savis deixar que ho faixi se costum de cada poble.

Per lo que a Menorca pertany, jo crech—sens que passi de modesta creencia meua—que ademés d' es dret d' es comprador, regonegut per s' article 1.571 d' es Codich, en quant a s' arriendo en sentit lato, hi cabria es desahuci per precari contra es pajes qui temerariament s' encaparrotás en no moures de se finca, després que els peritos haguessin omplert son ministeri i es pajes entrant fes efectiu o consignés son compte. Altrement, pactis lo que 's pacti, atès que lo processal es de dret publich, s' haurá de passar per se fatalitat d' es pleit, mèntras no 's trobi se forma jurídica harmoniçadora d' els drets reciprochs i que eviti, a le vegada, une llarga anormalitat, perjudicial a se producció de se finca.

Finalment, no 's preveu dins es contracte d' a mitjes se mort o inhabilitació d' es pajes, com tampòch s' el prohibeix expressament de subarrendar se finca. Essent vertader contracte de confiança, consagra se costum que 's pajes no pòt fer cap especie de subarriendo o subrogació, ni li es permès ocupar sos braços ni ses bestias d' es lloch fòra casa. Cas de mort, quedant se familia impossibilitada de seguir ses a mitjes, no hi ha costum fitça, sino que 's fa sortida fòra temps o s' apedaça se situació com se pòt, fins acabar s' any agrícola.

Ses obligacions de s' arrendatari es semblan molt a ses de s' amitjer, en quant a manetjarse a us i costum de bon conrador, pera no perjudicar ses terras amb restóbles esquilmants. Però, essent d' ell tots els productes, no 's fique es contracte en lo que signifiqui disminució de trèta. Se pò que abans feia an els senyors aquest contracte, quant se creia que se terra se cansava de produir, era precisament per que s' arrendatari l' hi ha de treure els atacos.

Complicada seria se sortida judicial per desahuci d' un arrendatari qui, segons contracte, hagués de deixar es bestiar an es lloch, amb tot s' enredo de motas i extramotas. Desgraciat d' es qui s' hi trobi!

Els assalariats o missatjes no tenen tasca senyalada, excepte que, a vegadas, uns se lloguen pera llauradors i altres pera cavadors: se complicació mateixa de tanta varietat de cultius i de tant de bestiar a tenir cuidado fa que totas ses obligacions d' els missatjes se conclòguin amb una: obeir a l' amo (es pajes) qui els hi mana une cosa derrera s' altre, i com son pòchs braços pera se molta feina que hi ha, queda sensa fer lo que no 's fa. An els aflòts s' els ocupa principalment amb amenar es bestiar d' una part a s' altre, d' es boér a se tanca, de se tanca a s' abeurada, encorralar bèns i cabras, etc., donant cuant amenan bovi es crit caracteristich de ox, heretat segurament de cuant se dominació inglesa.

L' amo i missatjes s' aixécan tot l' any abans de s' auba, però d' estiu fan siesta i d' ivern es colgan dejorn. No acceptan s' adelanto oficial d' une hora, porque ja no 's poden aixecar més demati,

D) Finalitats a què responen ses contractacions tractadas

Es pajes menorqui es repropí, però mica ni gèns ambiciós. Entòst de no arriscar sos doblerèts en quisquesia, s' aconòrta de no mellorar els seus ingressos. I bén mirat, nengú, en cap ofici, s' arrisca tant: une pedrada, une tramontanada, es cuch, es rovèll i molts d' altres accidents afògan amb pochs dias o hòras son treball de tot un any, cuant no 'l desgracian per sa vida, com es succeit amb es carbunco. (D' aquesta epizootia i d' es tétanos se donan bestants de casos a s' Illa).

Per aqueixa manera d' esser es pajes menorquí, i per se general *aurea mediocritas*, li va de mida es contracte d' a mitjes. Es s' homo subjecte a ses veleitats de nostre mare terra. ¿Que hi ha molts figues? Se 'n menja molts. ¿Que no n' hi ha? No 'n menja. *Et sic de cœteris*.

Excepció feta d' els senyors de lloch qui viuen a sa finca i le condueixen ells mateixos i le fan progressar, però son pochs a tota s' Illa, els propietaris ciutadans qui han provat de dur es

lloch en cap seu hi han perdut, sia per s'aprendissatge, sia per carencia d'enteniment o de voluntat.

I vetaquí, per totes aquestas raóns, se finalitat present d'es contracte d'a mitjes, pròu necessari pera fer dos socios de dos homos qui moltas vegadas no s'estiman, ans bé els incompatise se desconfiança, cuant no s'odi de classes.

Els pochos pajesos qui surten ambiciosos no'n volen de lloch a mitjes i's fan arrendataris, amb grans facilitats, per que avuydia es lo que desitjen molts de senyors, entòst de que s'els hí faixi bona renda.

Com pera pagarle i guanyar ha hagut s'arrendatari de remanar els guelindóns, fent produir a se terra tot lo possible, me sembla que s'introducció d'aquest sistema, si per un costat ha fet es mal d'allunyar encare més d'el camp els propietaris, en canvi ha demostrat practicament que ses nostres terras poden produir molt més de lo que produeixen amb ses a mitjes.

E) Extensió territorial i arrelament de ses contractacions tractadas.

Lo apuntat dins aquest informe es general a s'Illa, o sigui, an els municipis de que's compòn: Mahó, Ciutadella, Alayor, Mercadal, Ferrerias, Villa-Carlos i San Lluís, amb sos respectius sufraganeos.

I tant arrelat se troba tot dins el còr de se pajesia—lo bò i lo flach—que será mal de fer canviar aquesta manera d'explo-tació de se terra, ab singularitat d'es bestiar, si se mellora baix s'aspecte economich mos obliga a nov as formas i modalitats en s'aspecte juridich.

Molt hi han de penssar els propietaris abans de resoldres a desterrar es contracte d'a mitjes que, amb sos defectes i tot, es el que mellor harmoniça, are i esperèm que su-are, els contraposats interessos de capital i treball. Fins l'hòre present no s'ha trobat, an aquest fí, res mellor que's colonat parciari.

Ja digué en Montesquieu ab le sua clarividencia (*De l'esprit des lois*, llibre 13, cap. 3.er): *Il n'y a qu'une société de perte et de gain qui puisse reconcilier ceux qui sont destinés a travailler avec ceux qui sont destinés a jouir.* Es senyor, en els temps que pervénen, deurá de fer olvidar a son socio que es propietari *per que hi ha nascut*, i es treball directiu d' ell, o de qui el representi, mellorant de continuo se finca i sa explotació, convencerá es pajes de que si mos dona part de lo que produeix amb els seus braços, li fornám aumentat amb els rendiments de ses melloras. Aixís ho aconsellaua a sos paisans es jutge M. Méplain, autor de s' obra més pràctica que he tengut ocasió de consultar demunt aquesta materia —*Traité du bail à portion de fruits ou colonage partiaire*— publicada cuant se revolució, ja més social que política, de 1848. «Compreneu bé—deia an els propietaris—que preniu accés dins se confiança d' es cultivador cuant, en ses vostres conversas, voltros li deis: els *nostros* camps, ses *nostres* pasturas, se *nostre* anyada»

Pére Ballester.

Mahó, Septembre 1918.

Nuevas publicaciones del Ateneo

Folk-lore Menorquin (De la Pagesia), por don Francisco Camps Mercadal. Primer tomo. De venta en el Ateneo y Libreria de M. Sintés a 3'50 ptas. ejemplar.

Semana Avícola de Mahón, por el Excmo. señor don Salvador Castelló. Se vende en el Ateneo y en las librerías de esta ciudad a 2 ptas. ejemplar.

Folk-lore menorquí DE LA PAGESIA

per en FRANCESCH CAMPS Y MERCADAL

(CONTINUACIÓ)

XXII. — ASSÓ ES SA FÉL·LERA

A un lletreferit, que solia escriure cartes per encàrreg, (un memorialista, com diríem avuy), s'hi presentá un pagès i li digué:

—He de fer escriure una carta, i no he pogut encara trobar animal de ploma que me l'escrigui així com jo vui. Se pòsen a sa feina, y tots m'hi mesclen compliments i senyorío; i jo no vui assò: jo vui que s'escrit sigui clâ, en plâ i sense mots tapats. ¿Me l'escriuríes tú?... Sí?..., I-dò, arri moret!... i alerta a errá un mot.

Escriu i posa: A l'amo'n Pere Miloca: En vista de tot assò que ha xerrat; de tot lo demés que's conta, i de moltes altres coses que jo sè, digali que's faxi i fotre. — Bernat Jinjola.

S'escrivent llegí sa carta, començant: «Idò, arri, moret, i alerta a errar un mot. Escriu y posa...» I arribá an es final: «que's faxi fotre. Bernat Jinjola». Es pagès, tot satisfet, va exclamar:

—¡Assò es sa féllara!...

(Mahó)

XXIII. — MALS DE CAP

Es Cavaller havia vengut a manco. S'endeutá; per tapar un furat en destapava un altre de mes gran.

Un dia s'axicá mal dispost, mes que mai: necessitava cinc cents duros, i no sabia d'ahont treurels.

Era massa coneguda sa devallada, perque algú li fiás una creu.

Ses fies li donaren sa besada des bon-dia, i li preguntaren:
—Qué vol barenar, mun Pare?

—No, fietes meves; tenc molt de mal de cap.

Se passetjá una estona, cap afonyat, i no li afluxá sa mal-de-capada.

Prengué capell i garrot, i surtí a 's carrer, a pendre s' aire.

No fonc llarga s'estrebada des seu passèig, y torná a câ seva alegre, xelest, (portava 'ls cinc cents duros), i cridá a ses fies:

—Que 'm donin barená.

—¿Que ja li ha passat es mal de cap?—li preguntaren, totes compatívoles.

—Sí, fietes meves: l' he donat a un altre.

(Ciutadella)

XIV. — SA CREUETA DELS ROSARIS

Una veyeta molt devota del Rosari, que sempre els duia damunt, va morir, i amb els rosaris apunyat, s'empujà al cel tot dret.

Sant Pere li feu alto:

—Ahont anau?

—Al cel.

—Veam es passaport.

Sa veieta el portava clâ i net: era precis obril-hi ses portes del cel.

Pero que 'm direu?.. Malavetja qui malavetja i prova qui prova claus, Sant Pere no pogué obrir ses portes. I, com per excusa d'aquell entrebanc, digué a sa Veya:

—Ja m' ho semblava que duies els papers banyats: sa prova es que no hi ha cap clau que per tú obri ses portes del cel.

—Veam, deixau-me provar aquesta, —feu sa Veyeta.

—Prova tant con vulguis, —li respongué Sant Pere.

Sa Veieta aficá an es forat de sa clau sa Creueta dels rosaris, doná volta, i ses portes del Cel s'obriren de ba a bat.

(Continuará).

Observatorio meteorológico de Mahón. = Latitud geográfica 39° 53' - Longitud al E. de Madrid 7° 57' - Altitud, en metros, 43

Resumen correspondiente al mes de agosto de 1918

Décadas	BARÓMETRO, EN mm Y a 0°						TERMÓMETROS CENTÍGRADOS						PSICRÓMETRO						
	Altura media	Oscilación media	Altura máxima	Fecha	Altura mínima	Fecha	Oscilación extrema	Temperatura media	Temperatura máxima	Fecha	Temperatura mínima	Fecha	Oscilación extrema	Humedad relt. media	Tensión media en milímetros				
1. ^a	759.0	0.89	763.2	9	754.1	2	9.1	23.6	5.9	29.0	6	19.2	5	9.8	59	—			
2. ^a	761.4	0.48	763.7	17	758.6	14	5.1	23.3	6.6	29.6	18	18.2	12	11.4	61	—			
3. ^a	761.3	0.90	764.2	22	757.6	25	6.6	24.5	5.8	30.5	28	19.6	31	10.9	66	—			
Mes	760.2	0.80	764.2	22	754.1	2	10.1	23.8	6.1	30.5	28	18.2	12	12.3	62	—			
Décadas	ANEMÓMETRO						DIAS			DIAS DE						Evaporación media en milímetros			
	DIRECCIÓN DEL VIENTO		FUERZA APROXIMADA				Despejados	Nubosos	Cubiertos	Lluvia	Niebla	Rocio	Escarcha	Nieve	Granizo	Tempestad	Lluvia total, en milímetros	Lluvia máxima en un día	
N.	NE.	E.	SE.	S.	SO.	O.													NO.
1. ^a	2	1	1	2	2	1	1	9	1	1	1	4	4	1	1	1	0.0	0.0	5.1
2. ^a	4	2	1	1	3	2	2	10	2	2	2	5	5	2	2	2	0.0	0.0	3.7
3. ^a	1	1	5	2	4	3	1	8	2	1	1	4	4	3	3	3	0.5	0.5	3.4
Mes	7	4	7	3	2	3	4	27	3	1	1	13	13	1	1	1	0.5	0.5	4.1

Mauricio Hernández Ponseti.

observatorio meteorológico de Mañón. = Latitud geográfica 39° 53' - Longitud al E. de Madrid 7° 57' - Altitud, en metros, 46

Resumen correspondiente al mes de septiembre de 1918

Décadas	BARÓMETRO, EN mm Y A 0°						TERMÓMETROS CENTÍGRADOS						PSICRÓMETRO			
	Altura media	Oscilación media	Altura máxima	Fecha	Altura mínima	Fecha	Oscilación extrema	Temperatura media	Oscilación media	Temperatura máxima	Fecha	Temperatura mínima	Fecha	Oscilación extrema	Humedad rel. media	Tensión media en milímetros
1. ^a	758.5	0.6	760.9	4	753.4	1	7.5	25.1	6.8	31.0	8	20.3	9	10.7	67	—
2. ^a	760.4	0.3	763.6	14	757.1	12	6.5	24.6	7.2	32.5	19	17.3	14	15.2	66	—
3. ^a	756.4	0.4	762.5	21	748.6	23	15.9	19.8	5.8	29.8	22	13.0	25	16.8	72	—
Mes	758.5	0.4	763.6	14	748.6	23	15.0	23.3	6.6	32.5	19	13.0	25	19.5	68	—

Décadas	ANEMÓMETRO										DIAS DE		DIAS DE		Evaporación media en milímetros																		
	DIRECCIÓN DEL VIENTO		FUERZA APROXIMADA		DÍAS DE						Despejados		Nubosos		Cubiertos		Lluvia		Niebla		Rocio		Escarcha		Nieve		Granizo		Tempestad		Lluvia total, en milímetros		Lluvia máxima en un día
				Calma	Brisa	Viento fuerte	N. NE.	E. SE.	S. SO.	O. NO.	Despejados	Nubosos	Cubiertos	Lluvia	Niebla	Rocio	Escarcha	Nieve	Granizo	Tempestad	Lluvia total, en milímetros	Lluvia máxima en un día	Evaporación media en milímetros										
1. ^a	1	3	1	2	1	1	1	1	1	1	9	1	1	1	1	4	1	1	1	1	0.6	0.6	3.1										
2. ^a	1	2	1	3	1	2	1	1	1	1	10	1	1	1	1	4	1	1	1	1	0.0	0.0	3.6										
3. ^a	2	1	1	2	1	2	1	1	1	1	6	1	3	5	1	4	1	1	1	1	178.7	83.0	3.3										
Mes	4	4	4	6	3	5	3	3	3	3	25	2	3	6	12	12	1	1	1	1	179.3	83.0	3.3										

Mauricio Hernández Ponseti.